

szenvedélye még frissen él benne. Ha Isten reális lett volna, csak gyárat, bankot, hivatalt, tudományt teremtett volna, de sohasem: virágot, szép lányt és verseket. De hála legyen neki, Isten nem reális. A gyár, a bank, a hivatal, a tudomány nem egyéb, mint az elbukott emberiség alkotása, mert elvesztette, és nem érti a virágot, a szép leányt, az éneket és a verset. Nem hiszem, hogy Isten okos: ellenben tudom, hogy Istennek van szíve, hogy harmatos és üde és kedves, mint a gyermek. Isten játéka vagyunk, és az van hozzá legközelebb, aki játszik. Mi lenne, ha neki is előítéletei lennének? Ha korlátolt lenne és elfogult? Ha ravasz lenne és rosszhiszemű és gyanakvó és bizalmatlan, és hátsó gondolatai lennének? Mi lenne, ha reális lenne? Gyermekkirályt választanék, és hozzá küldeném a bölceket, a katonákat és a minisztereket, hogy tanuljanak tőle, nem tapasztalatot, hanem hogyan kell a dolgokat komolyan venni. Különbséget tenni jó és rossz között? Nem. Örülni annak, ami van. Hasznót várni? Nem. Szépet csinálni. Dolgozni? Nem. Játsszani. Boldoggá tenni az embereket? Nem. Szeretni őket. Tapasztaltnak lenni? Nem. Tapasztalatlanak maradni, és ártatlannak, irreálisnak és elfogulatlanak, gyengédnek és romlatlanak. Megőrizni az emberinél magasabb égi realitást: azt, amelyik nem itt tesz bennünket otthonossá, hanem ott, ahol még a gyermek él.

- Hol?

- Ahonnan jöttünk és ahová megyünk.

BULÁNYI GYÖRGY

HÁLAADÓ SZENTMISE TURIÁK ILDIKÓÉRT...

Testvéreim! Szentmisén vagyunk, melynek görögül beszélő keresztény őseink az eucharisztia nevet adták, melyet magyarra a hálaadás szóval fordítunk. Hálaadáson vagyunk. Hálát adunk a feltámadás hetében Jézusért, akivel valakik rútol elbántak ugyan, de Istenünk feltámasztotta őt a harmadik napon. Hálát adunk, mert mielőtt megölték volna Őt, még gondoskodott, hogy ehessük-ihassuk őt? hathatós táplálékként. S harmadikul hálát adunk Ildikóért, aki előttünk ment Jézusunk, Hozzád, az Atyához, a Lélekehez? az örök lakóhelyre.

Hálaadáson vagyunk tehát, nem gyászmisén. Ünnepet ünnepelünk, mert szeretjük Istenünket, s nem félünk tőle. Nem, mert a szeretet kizárja a félelmet. Jézus arra tanított minket, hogy szeressünk Téged, Istenünk, és sohasem beszélt arról, hogy féljünk tőled. Te olyan Isten vagy, aki szereti az őket szeretőket, s Jézus még az őt keresztre szegezőkért is imádkozott: Bocsátsd meg nekik, mert nem tudják, mit tesznek. Nem ismerjük ugyan az örökkévalóság időviszonyait, de úgy képzeljük, hogy már magadhoz fogadtad Ildikót, már Nálad van, és csak örül és örül és örül, mint aki végre hazatalált és otthon van.

Memóriáiának is mondták időközben görögül latinra váltó őseink a szentmisét. S ez magyarul emlékezést jelent. Emlékezni akarunk ezen a hálaadáson most Ildikóra. Testvéreim bizalmából enyém e percben az emlékezés tiszte. Hát emlékezem. Amikor '56 után újból visszakerültem a börtönbe, fogadalmat tettem, hogy soha többet nem csinállok kisközösséget. Mert minek, ha a hatalom úgymis eltiporja! Csak azért, hogy kapjak egy újabb életfogytot? Amikor 61-ben végleg otthagytam a szocialista átnevelésemet célzó intézeteket, fogadalmamhoz híven csak egy-egy házaspárral s még magányos fiatalokkal foglalkoztam, de közösségbe nem gyűjtöttem őket. Az első, az '56 előtti Bokornemzedékhez tartozó Trásy Évát sem hívtam közösségbe. De Éva a MÁV körházban dolgozott, s ott találtak egymásra Ildikóval. Trásyék lakásszentelőjén ismertem meg Ildikót, talán 18 éves korában. El kezdett járni hozzám. Akkor írtam a KIO-t, ezt a második szerelmemet. S döntöttem reá annak minden újdonságát. Ildi csak üdvözülten mosolygott. Mindent, a legvadabbakat is elfogadta: ő is úgy gondolja. Mit tegyek hát ezzel a lánnyal? O volt a Bokorban az első, akit elkezdtem az Újszövetség nyelvére fogni. Neki rendeztem az első és egyszemélyes görög tanfolyamom. Aki csak kezembe került fiatal, azokat mind ilyen egyszemélyes tanfolyamra fogtam. Jenőt akkor már nyüstöltem egy másik egyszemélyes filozófiai

tanfolyammal. Össze is ismertettem őket, de közösséget, azt nem csináltam velük. Jenő boldog volt: Ildivel lehet olyasmikről is beszélni, amikről Gyurka bácsival nem lehet. Még jó. Ötven éves sem voltam még akkor, de 18 éves lány semmiképpen sem? kenegettem sérült önérzetem. Aztán megjelent a harmadik fiatal, Zsuzsa. Vele is összeismertettem Ildit is, Jenőt is. Ennek az lett a vége, hogy a fogadalmam elszállott a semmibe, s '68-ban létrejött egy velem együtt négy tagú közösség, mely később a Fiatalok I. nevet kapta. Amikor '70 nyarán megrendeztem velük az első három napos lelkigyakorlatot a Csátárkán, már öten voltunk, Imre is ott volt. Ildi széles volt, Meg kellett kérnem, hogy lehetőleg ne mozduljon a szűk kis faházban, hagyja inkább a konyhát Zsuzsára, mert mindig lever valamit.

De volt, amit nem vert le, amihez jobban értett. Papok azt mondanák, hogy '70 körül kegyelmi idő volt. Azaz gomba módra szaporodtak a kisközösségek, s Ildire rá lehetett bízni a Fiatalok II. nevűt, melynek tagjai veszik körül most az oltárt. Bízom én közösséget a többiekre is. Becsülettel kínlódtak megtartásukban, de végül is csak felbomlottak azok. Ildié nem, bár ő is csak gabinesbe kapta közösségét. Megőrizte őket 34 éven keresztül. Hogy csinálta?

Nem tudom. Majd az agapé után a második felvonásban elmondhatják a tagok, ha tudják.

Másra is fel lehetett használni őt. Mire? Tanulmányírára. Rátette a KIO mércéjét Szent Ágostonra meg Szent Ference. S megbirkózott a feladattal. Megszülettek a tanulmányok. Megjelentek a

Karácsonyi Ajándékban. S Szent Ference új kiadást is ért? a Koinóniában.

Még másra is jó volt Ildi. '73-ban már 13? három meg négy napos lelkigyakorlatot tartottam, s nem bírtam a terhelést. El kezdtem nyüzszíteni: kellenek nekem valakik, akikre rá löcsölhettem a sokasodó munkát. Nagy nehezen álltak kötelnek. Végül is a csoportvezetők '74-es lelkigyakorlatán határozat született, hogy hat tagú képviselőt választunk magunk közül. Lesz benne két pap. Mind a kettő férfi mert sajnálatosan nőt nem szentel egyházunk pappá. Nem értettük, ma sem értjük, hogy mért. De elfogadtuk. Kénytelenségből. Az egyik pap Barna lett, a másik én. Legyen benne két öreg: egy nő egy férfi. Negyven évesek ekkor ezek az öregek. S van bennük két fiatal. A ma tizenhat gyerekes s nem tudom hány unokás és teológiát végzett Náci és Ildi. Mindketten húszas éveikben. Magam meg ösöregként, már túl az 55-ön. Ez a csapat már bírta a munkát: a Karácsonyi Ajándék szerkesztését meg a lelkigyakorlatok, karácsonyok, bokorünnepek, nagyheti virrasztások megszervezését, napi elmélkedések gyártását, meg a többit. Így éltünk akkor Pannóniában.

Aztán múlt az idő, s Ildinek nem sikerült másik közösséget is szerveznie, helyette gondos ápolással elkísérte a halálba összes nagynénjeit meg au édesanyját. Mire mindezt elvégezte, már túljutott 45. évén. Ekkor kitalált magának valami új foglalkozást. Anyává lett. Nemcsak lelki anyává. Lelkigyermeké volt bőven, mert a Bokorban a nők is foglalkoztak lelki vezetéssel. Valóságos anyává. Mivel nem kelt el a halpiacon, fogadott egy pár napos csecsemőt, s azt felnevelte: az Annát. Sokan óvva intették: Fel is kell ám nevelni a gyermeket. Nem törődött az óvással, intéssel. Nevelte Annát, s lett belőle valami.

Amig kicsi volt Anna, nagyon sok mindenre nem ért rá. Mert az első mindig az Anna volt. Ahogy nőtt, úgy reaktiválódott. Nem is olyan régen, ő lett a képviselőtünk évi választott titkára. Jóval túl az ötvenen.

Aztán elkezdett fogyni. Aztán bekerült a Szent László kórházba, ahol megállapították az orvosok, hogy a feje búbjái rákos, s egy bokorbeli orvos azt mondta tavaly nyáron, hogy azért imádkozzunk, hogy mehesse minél hamarabb odatúlra, hogy minél kevesebbet szenvedjen.

Kijött azért a kórházból. Annát örökbe fogadta a négy gyerekes Erika és Bandi? Bandi olvasta fel a szentleckét? ő meg feküdt meg fentjárt lakásában. Újra reaktiválódott. Nála találkozott ebben az évben Ildi táplálkozó közössége a Gyökér. S Ildi teljes értékű tagja lett újból ennek a közösségének.

Közel lakott Városmajor utcai lakásomhoz. Hetenként egyszer átmentem hozzá reggel nyolcra, s miséztem s elmélkedtem neki. Megkérdeztem: Feladja-e neki a nagy betegek szentségét: Mondta, hogy igen, mert 35

éve Andinak is feladtam, s utána még élt húsz évet. Még kézrátétellel is imádkoztam érte.

Nem tudtam megtanulni ezt a jézusi gyógyítási módot? amint látjátok Utoljára halála előtt egy héttel voltam nála a Szent Lászlóban. Nehezen ment a beszélgetés. Elkezdtem szenténekeket énekelni neki. Aztán meg népdalokat és népballadákat is, azt is hogy Csicsija, búbúja én csillagom. Ha napom süllyed az ég peremén, te fogod le majd az én szemeim. Ekkor még rám nézett és mosolygott egyet, majd végleg álomba dúdoltam. Az infúziók még meghosszabbították életét és szenvedéseit. Egy csütörtök reggel 6,15-kor halt meg. Bumbi, az öccse, megtelefonálta. Délelőtt a Papok I. nevű közösség volt nálam, s elmondtuk érte közösen a rekviemet? halála után egy-két órával.

De a mostani szentmise memóriáié, és eukharisztia, hálátadás és emlékezés. Még kispap koromban, közel hetven esztendővel ezelőtt jelent meg a Szent István Társulatnál Garrigou-Lagrange egy könyve. Az volt a címe, hogy Megkezdett örökélet. Azt mondta el benne, hogyha jól csináljuk, akkor nem odaát kezdődik, hanem ide lent. Tizenhét éves volt Ildi, amikor megismertem, akkor apácának készült, s úgy gondolom, hogy az eltelt 42 esztendő egésze megkezdett örökélet volt. Miért gondom ezt? Mert nem volt életének más célja, mint teljesíteni Édesapja róla szőtt álmát. Csak istennek tetsző életet akart élni. Tele volt ez a lány Isten szent leikével. Odatúl csak folytathatja, amit a szemünk előtt kezdett idelent,

Ildikó testvérünk odafent, imádkozzál értünk! Mi is imádkozunk Hozzád. Keresd meg Barnát, Andit, s a többi odaáti testvérünket! Csináljátok meg az égi Bokrot, és segítsetek nekünk! És hathatósan, hogy ne balfácánkodjunk, hanem csináljuk azt, ami istennek tetsző. És még valamit kérek: készítsétek el a helyet az utálatok következőknek. Én is azokhoz tartozom. Elég előkelő helyzéssel, már aligha...

2006. 04. 21.

HOLLAI KERESZTÉLY

GONDJAIM A ZSOLTÁROKKAL...

1. Ez csak a római hitűeknél merül fel: a zsoltárok kétféle számozása.

Az 1979-es, Szent István Társulat által kiadott Biblia ezt gondot eltüntette, de az 1992-ben kiadott belpapfalvai fordítás ismét a régi számozáshoz ragaszkodik, azaz a rómaiak és a protestáns hívek ebben sem gondolkodnak közösen.

2. Ez a gond mindegyik felekezetenél előfordul:

igen gyakran csak egy sort, vagy fél sort adnak az ember szeme elé; ami valóban nagyon szép tartalmú, de az ember fejében nem tud jobban megragadni. Ez olyan, mintha egy szép házból csak az egyik ablakot mutatnánk meg, az egész épület helyett.

Szerintem egy istentiszteleten az egész zsoltárt el kellene énekelni, sőt talán még szebb volna, ha először valaki felolvasná szöveget, majd ezután egy kisebb együttes el is énekelné valamelyik zsoltár-tónusban.

3. A legnagyobb gondot mégis a zsoltárok tartalma okozza, ami természetes is, hisz ezek a szövegek Jézus előtt keletkeztek; pár száz, esetleg több száz évvel korábban.

Sok olyan kitélt találunk bennük, amelyek nem egyeznek Jézus tanításával:

A *bosszú*-álló Isten, akinek a neve *rettenetes*. Aki a bűnösöket *összetöri*, mint a cserépedényt, *kitöri* a bűnösök fogait, *elhallgattatja* az ellenséget. Aki *visszafizet* az ellenségnek, aki *aláviszi* a gonoszokat a pusztulás vermébe, aki *haragszik*, aki *semmivé* teszi ellenségeinket, *lenyilazza* őket, aki Dávid lábának *zsámolyává* teszi az ellenséget. Boldog az, aki Izráel szenvedése miatt Babilonban, *visszafizet*, s az ellenség *csecsemőit a sziklához verdesi*. (137. zs.) Az Úr, aki *viadalra* tanítja kezeimet.

Természetes, hogy a zsoltárok világa a Jézus előtti Isten-képet teszi elénk, amellyel szemben Jézus a szerető Atya képét sugallja nekünk, akinek a nevét szentnek tartjuk, s mivel atyánknak tartjuk, *kedves* is az Ő Neve. Tehát bosszúról, megtorlásról szó sem lehet.

A 137. zsoltár igen nevezetes zsoltár, de a szövege a zsidó nép Babilonban való tartózkodásáról szól, tehát egy bizonyos történeti jellege van, s nem énekszöveg. A végéről pedig már szó esett, tehát szívfájdalom nélkül kihagynám.

4. Ez a gond pedig éppen a 2. pont ellenkezőjéről beszél.

Szent Benedek a 6. század elején, a zsoltárokat énekelteti a szerzeteseivel, még pedig úgy, hogy a 150 éneket egy hét alatt kell elmondaniuk. Ebből származik az, hogy ma is egy-egy szent órában 2-3 zsoltárt is egymásután kell elénekelni, függetlenül a tartalmuktól. Amíg a zsolozsma latinul ment, talán nem volt oly zavaró, de ma már ez okvetlenül valamilyen kötelességszerű, gépiesen megoldott feladattá válik.

Azt hiszem, hogy itt is az a megoldás volna a helyes, amit a 2. pontban javaslok, a következő megkötésekkel.